

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתימת סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת כתובות ל"ד - מ' ♦ אבות ד', ה' - ד', י'

בס"ד, י"ז אדר תשע"ה

גליון מס' 824

השבוע בגליון

- ♦ מצוות עשה קלה?
- ♦ רבי זירא - מי ומתי?
- ♦ איך רבי זירא למד עם אביו?

- ♦ השחית ספר תורה - חייב לשלם?
- ♦ מצוות עשה של אדם אחד, דוחה מצוות לא תעשה של אדם אחר?

- ♦ הכובע הלא נכון
- ♦ שחטו ואכלו פרה שאינה שלהם
- ♦ גנב בשוגג, פטור?

דבר העורך

הרב מגיד השיעור

אתה מתבונן בתוך אישוניו ומבחין באישונים רבים המרצדים בתוכו. מגיד שיעור אחד מני רבים, כל אחד מהם עולם ומלואו, נושא על כתפיו "שיעור דף היומי".

זאת למודעי, כי "שיעור דף היומי" לאו מילתא זוטרתא היא. אנשים מסוגים שונים משתתפים בשיעורים, ותפקידו של מגיד השיעור ללמד את הגמרא בלשון השווה לכולם - ליודעים, ולשאינם יודעים, לעת עתה. כל מגיד שיעור רואה בעיניו את הגמרא דרך עיניהם של משתתפי השיעור; כיצד יבין פלוני את סברת רבי אליעזר, ומן הסתם רעהו יקשה כך וכך.

לפני כמה שנים בהתקבצות של רבנים מגידי שיעורים בדף היומי שנערך באולם כינוסים בחיפה, עבור מגידי השיעורים של "מאורות הדף היומי" בצפון הארץ, סיפר הרב מרדכי נויגרשל שליט"א מעשה מאלף ביותר, על הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל, ראש ישיבת "תורה ודעת" בארצות הברית.

דף לד/ב כסבורין של אביהם היא וטבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול

הכובע הלא נכון

מעשה ביהודי שיצא את בית המדרש, נפנה אל מתלה הכובעים והחליפות, חבש כובע, לבש חליפה ויצא את המקום. לאחר זמן מה התברר לו כי הכובע חבוש על הראש הלא נכון. בטעות הוא נטל כובע שאינו שלו. ביש מזלו לא הסתיים בכך. לאחר ימים אחדים התחוללה סערת רוחות אדירה, שלל חפצים התעופפו מביתו, בהם הכובע דגן. לכשאותר בעל הכובע, נבוכו השניים ולא ידעו אם זה שנטלו בטעות ואבדו, חייב לשלם את דמיו. כידוע, חיוב תשלומים מן התורה חייב להיות תחת הגדרה ברורה, ולכל הגדרה דינים משלה, ולפיכך יש לברר על פי תורתנו הקדושה מהי הגדרתו המדויקת של ביש המזל.

הבה נלמד שורות אחדות מגמרתנו.

שחטו ואכלו פרה שאינה שלהם: בסוגייתנו נאמר, כי בניו של אדם שמת שמצאו פרה בין ירושת אביהם, טבחוה וסעדו בה את לבם, ולאחר מכן התברר כי הפרה לא של אביהם היתה, אלא אביהם שאלה - פטורים מתשלום דמי הפרה, וכל שעליהם לשלם הוא את דמי הנאתם, היינו: הסכום שנחסך מהם ברכישת סעודה חלופית ותו לא.

מדוע באמת כך הם פני הדברים?

מדוע אינם חייבים מדין 'מזיק' או מדין 'גנב'? השאלה שלפנינו כפולה, שהרי אדם המועך בלא משים חפץ של חבירו והשחיתו לבלי הכר חייב בדמיו. ישלמו נא הבנים את דמי הפרה מדין מזיק! זאת ועוד, הן התורה הקדושה חייבה את הגונב חפץ של חבירו לשלם את דמיו. במה שונים הם מגנבים? חלילה, אין כוונתנו לייחס להם כוונות זדוניות כשל גנב, אך אם נשווה בינם לבין גנב, לא נצליח למצוא הבדל, שהרי הם לקחו לעצמם חפץ של הזולת.

מזיק באונס - פטור: ובכן, לגבי חיוב "מזיק", כתבו בעלי התוספות (בבא קמא כז/ב), כי אף על פי שמזיק בשוגג חייב, מזיק באונס - פטור. לפיכך פטורים הבנים מתשלום דמי הפרה, לפי שלא היה עליהם להעלות על דעתם כי פרה הנמצאת ברשות אביהם אינה שלו. נמצא, שאין אפשרות לחייב את מיודענו לשלם על הכובע מדין 'מזיק', שהרי הכובע אבד ממנו באונס ובאופן זה לא חייבה התורה את המזיק לשלם את דמי החפץ.

צעילוי נשמת

מרת **לאה גרינפלד** ע"ה
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע י"ז באדר ב' תשמ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **לואיז** ע"ה
בת מרגריט ע"ה
נלב"ע י"ג אדר תשע"ג
תנצב"ה
הונצחה ע"י בעלה ידידנו ניסן חקשוירי
שיחיו ומשפחתו שיחיו - הרצליה

צעילוי נשמת

הר"ר **יהודה זאב קוטלייר** ז"ל
ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע י"ז באדר ב' תשס"ג
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רבקה (אריקה) יעקבסון** ע"ה ב"ר יהודה ז"ל
נלב"ע י"ט באדר תשס"ד **תנצב"ה**
הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר אריה ודורה יעקבסון הי"ו

גנב בשוגג, פטור? ומה בדבר לחייבו כגנב, על עצם נטילת הכובע? בפעולה זו כבר לא ניתן להשוותו לבנים ששחטו פרה שהיתה בבית אביהם, שכן, הם באמת לא היו צריכים להעלות על דעתם שאין היא פרה של אביהם, וכפי שכתבו בעלי התוספות לגבי חיוב מזיק, ניתן לומר לגבי חיוב גנבה, שאינו חייב במקרה של אונס. ברם, לגבי היהודי דנו, אי אפשר לטעון שהוא אנוס, שלא היה צריך להעלות על דעתו שהכובע אינו שלו, שהרי הוא נטלו מתוך עשרות כובעים שרק אחד מהם שייך לו, ויכול היה לבדוק יותר טוב ולברר אם שלו הוא הכובע. מקרה מעין זה מוגדר "שוגג". מוטל עלינו לברר, איפוא, אם הגונב בשוגג פטור מתשלום דמי החפץ.

זו אכן דעת בעל קצות החושן (סימן כ"ה ס"ק א'), כי בעוד מזיק חייב בשוגג, גנב פטור מתשלום דמי החפץ גם בשוגג! לא חייבתו תורה כי אם במזיד [כל עוד החפץ ברשותו חובתו להחזירו אפילו אם הוא אנוס לגמרי, אך הנידון הוא אם הוא מתחייב בתשלום ערכו]. ברור מאליו, כי היהודי שנטל את הכובע אינו מזיד כי אם שוגג, ולפי דעת הקצות החושן הוא פטור מתשלום דמי הכובע שגנב. בכך לא תם נידון סבוך זה, כפי שכותב הקצות החושן עצמו, "וצריך לימוד", ואחרונים רבים אחרים הוסיפו לדון בדבר, אך הצננו קמעא אל נידון מסועף ומורכב שראשיתו בגמרתנו.

אין הקפדה על החלפת כובעים זמנית: לסיום, ראוי לציין, כי מקרה דומה הובא להכרעתו של הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א (שו"ת שבט הלוי חלק ו' סימן רל"ח), המציין את דברי הערוך השולחן לגבי מקומות שמתכנסים בהם רבים, שמניחים בפתחם את הערדליים, כי אנשים אינם מקפידים בחילוף החפצים ומתירים לזולת להשתמש בהם עד ששייבו זה לזה את ערדליו, ולפיכך, אין הלוקח את הכובע נחשב גזלן כלל, שהרי ברשות בעליו הוא עושה, המסכים מראש כי מי שיקח בטעות את כובעו ישתמש בו עד שיאתרו.

דף לז/א כדי רשעתו

השחית ספר תורה - חייב לשלם?

מעשה ביהודי שהגשים חלום, זכה לכתוב לעצמו ספר תורה מהודר ביותר בתכלית ההידורים, ושמרו בביתו מכל משמר. ביום מן הימים נכנס לביתו אדם חמום מוח, שהיה לו דין ודברים עמו, ובחמתו כי רבה נטל דלי צבע והתכוון להגיסו על ספר התורה כדי להשחית את אותיותיו! שני אנשים שהיו עדים למתרחש התרו בו כי הוא עובר על איסור מן התורה שענשו מלקות, שהרי כל המאבד בידיים את שמו של הקב"ה - לוקה (רמב"ם הלכות יסודי התורה, פרק ו' הלכה א'), אך הוא לא שת את לבו האטום לדבריהם, ובאמרו: "יודע אני ובכל זאת אעשה זאת", עשה את המעשה הבלתי יעשה.

כשנודע לבעלים על שאירע לספר התורה שלו חפו פניו, ובו במקום ביקש לפנות לבית דין כדי שיחייבו את המזיק הנלוז לשלם את מלוא ערכו של הספר. במאמר הנוכחי נתוודע לכך, כי יתכן שבית הדין אינו יכול לחייב את המזיק לשלם את דמיו!

זה ימים רבים אנו עוסקים בכלל "קם ליה בדרבה מיניה". גמרתנו אומרת, כי מן הפסוק "כדי רשעתו" העוסק בחיוב מלקות בבית דין, דורשים כי "משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות". כלומר, בית דין אינו מחייב שני חיובים על אותו מעשה, ולפיכך, אם עשה אדם מעשה שחייבו מיתה וגם עשה נזק לזולת במעשה זה, הרי הוא פטור מתשלום ממון.

רק במעשה מזיד המחייב מלקות, חל הכלל: לגבי חיוב מיתה, למדנו (לה/א), כי גם אם עשה את המעשה בשוגג, פטור מן הממון. כלומר, מעשה עבירה שבמזיד חייבים עליו מיתה, פוטר מתשלום גם אם נעשה בשוגג [אולם יש חיוב לצאת ידי שמים, ולדעת רש"י אם יתפוס הניזק את ממונו של המזיק, אין מוציאים מידו וכן נקטו הפוסקים. עיין קצות החושן סימן כ"ח ס"ק א']. ברם, לגבי מעשה שחיובו מלקות, אומר רבי יוחנן, כי רק כאשר עשה את המעשה במזיד והתרו בו עדים כי מעשה עבירה הוא עושה וענשו מלקות - חל הכלל "קם ליה בדרבה מיניה". השאלה המתבקשת, היא, איפוא, בימינו שחיוב מלקות אינו נוהג בפועל, כי בעוונותינו הרבים אין בקרבנו דיינים סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, כיצד יש לנהוג בן הבליעל שהשחית את ספר התורה? האם מפני שבפועל אינו לוקה, יושת עליו תשלום הממון? בנושא זה נחלקו גדולי הפוסקים.

מדוע ציין הטור ידיעה שאינה מעשית? הטור (ח"מ סימן של"ח) כותב, כי אדם שחסם את בהמתו מלאכול בשעה שדשה את תבואתה, אך עשה כן באופן שהוא ספק איסור [התורה אוסרת לחסום את פי הבהמה בעת הדישה] - אינו לוקה. הבית יוסף תמה על אתר, הן הטור כתב הלכות הנוגעות לזמן הזה בלבד, ולשם מה טרח לציין כי מקרה מסוג מסויים מוגדר כספק איסור שאין לוקים עליו? וכי יש היום מי הלוקה?! אין זאת, מסיק הבית יוסף, אלא שנמשך הטור אחר לשונו של הרמב"ם.

השלכה הלכתית לגבי חיוב תשלומים: לימים יישב הב"ח את תמיהתו של הבית יוסף, כי לא לחינם הדגיש הטור שבמקרה זה אינו לוקה מחמת הספק, כדי שאם במהלך חסימת הפרה הוא גם יעשה נזק לזולתו, לא נטען כי הוא פטור מתשלום מפני "קם ליה בדרבה מיניה", אלא נחייבו בממון מפני שלא התחייב במלקות... לו היינו סבורים שעל מעשה זה מתחייבים מלקות, היה הוא פטור מחיוב הממון.

נוהג היה רבי שלמה למסור שיעורים עיוניים מידי יום ביומו, בהם השתתפו תלמידי הישיבה וגם תושבים שהתגוררו בסמוך לישיבה. במהלך השיעור היו השומעים עדים לקשיי נשימתו. רבי שלמה סבל מקוצר נשימה. עם תחילת השיעור היה מוסר את דבריו בהתלהבות, מתוך ריתחא דאורייתא, מתאמץ ומתלהט, עד שנשימתו הכבידה עליו, גון פניו השתנה והוא נאלץ לשבת, ולהשיב את רוחו עם כוס מים. לאחר הפוגה קלה היה שב לאיתנו, מרצה את דבריו בהתלהבות וחוזר חלילה. כך מידי יום ביומו!

די בהנהגתו זו בלבד כדי ללמוד לקח מאלף על מסירות נפש של מגיד שיעור, שמידי יום התאמץ בכל כוחותיו כדי ללמד תורה.

אך יבוא המשך המעשה ויעפיל על כולנה. **אותו יום ירד שלג כבד.** שלשה אנשים התכנסו בחדר השיעורים. אף אחד מהם לא פתח את החלונות המוגפים כדי לראות אולי מאן דהוא יצטרף אל השיעור. הדרכים כבדו

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

משלג, הכל התכנסו בבתיהם, ולא היה ספק בליבם כי היום לא יתקיים השיעור.

והנה, נפתחה הדלת ובפתח הופיע ראש הישיבה.

רבי שלמה נעמד על מקומו ו... החל להתלהב, להשתנק, האדים, כוס מים וחוזר חלילה, כמו היה עומד בפני עם רב כבכל יום. אחד התלמידים לא אצר את פליאתו, הוא חס על ראש הישיבה ושאל: "כבוד הרב! אנחנו רק שלושה. הרב אינו צריך להתאמץ כל כך. רק שלשה".

רבי שלמה חיך והשיב בהתלהבות, "וכי שלשה בלבד יושבים לפני? הרי החדר מלא במאות ואלפי יהודים! כל אחד מכם מייצג דורות, בנים, נכדים, נינים, תלמידים, תלמידי תלמידים, ועוד ועוד. כולם כאן לנגד עיני אל כולם אני מדבר ומסביר, הכי לא אתאמץ עבורם!?"

לימים הפך אחד מן השלושה שהשתתפו בשיעור באותו יום, למלמד תורה בליקווד, והוא מספר כי נגד עיני רוחו ניצבת דמותו המאדימה של רבו, המתלהב ומתאמץ לפני שלשה תלמידים, ומכח מחזה זה הוא שואב את כוחו להתאמץ עבור תלמידיו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הרה"צ ר' **יעקב מרדכי מרקוביץ** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ח"י באדר ב' תשכ"ז
תנצב"ה

הנוצח ע"י בנו ידידינו
הר"ר **צבי מרקוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שלמה לוי** ז"ל בן לוי ז"ל
ובנו **יאיר לוי** ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע י"ט באדר תשע"ב **תנצב"ה**
הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

הב"ח סובר, איפוא, כי גם בימינו נפטרים מחיוב ממון, אם באותו מעשה נכלל חיוב מלקות, אף על פי שבימינו אין מלקים. ואילו הש"ך (ס"ק ד) חולק על כך בתוקף! בימינו שאין לוקים, אין פטור "קם ליה בדרכה מיניה" על מעשה שראוי להתחייב עליו מלקות [כדבריו מבואר במהרש"ל, וכן נקט הקצות החושן שם, ורבינו עקיבא איגר].

משהגענו עד הלום, ראוי לברר, מדוע אכן יש הסוברים כי בזמן שאין אפשרות להלקות בפועל, אין חל הכלל "קם ליה בדרכה מיניה"? הרי בכל יום אנו מצפים לביאת המשיח ויתכן שכבר מחר יקום בית דין וילקהו! (תרומת הכרי סימן של"ח, אבי עזרי הלכות חובל מזיק פרק ד').

ביאור מעניין ביותר עולה מדברי הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, (קובץ שיעורים כתובות אות צ) הנוגע בשרשיו של פרט יסודי המהווה תנאי עקרוני לענישת עובר עבירה.

התראה בעובר עבירה: כידוע, אדם שעבר עבירה ולא התרו בו עדים - אינו נענש בבית דין. רק אם התרו בו והוא הגיב: "אף על פי כן" - יכולים בית דין להענישו. שתי מטרות להתראה זו: **א.** לברר כי החוטא מזיד ואינו שוגג. **ב.** לוודא כי הוא מודע לחומרת העניין ואף על פי כן הוא עושה את אשר הוא עושה, ובלשון הגמרא (סנהדרין מא/א): "יתיר עצמו למיתה". כלומר, הוא יודע כי במעשהו הוא מתחייב במיתה, או במלקות (ראה רמב"ם הלכות סנהדרין פרק י"ח הלכה ה', וכן מבואר ברש"י ובתוספות שהוא הדין במלקות).

מה טיבה של הסכמתו "להתיר עצמו למיתה"? האם הכוונה שהוא מוכן לקבל על עצמו את העונש **בפועל**, מסכים להענש על ידי בית הדין, או שמא הכוונה היא שהוא מסכים להיות בר חיוב לעונש שכזה, בלא התייחסות לפסיקת בית דין שתקבע כי יש לבצע את העונש.

בשני צדדים אלה נחלקו הדעות הנזכרות. הב"ח סובר, כי די בכך שמסכים שיחול עליו חיוב העונש, גם אם אין אפשרות לבצעו בפועל. ואילו הש"ך סבר, כי כוונת הגמרא היא שיש לקבל את הסכמתו להענש בפועל, ומאחר שבימינו אין מענישים, מעולם לא התקבלה הסכמתו המעשית להענש בפועל, כי רחוק ממנו הדבר ואינו מעלה על דעתו שכך יארע.

[ראוי לציין, כי מדברי הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (שו"ת, חלק ג' סימן ח') עולה שאין הטעם משום חסרון התראה, אלא כפשוטם של דברים, מאחר שאין קצת בית דין היכול לחייב מלקות, אינו נחשב כמחוייב במלקות. ראה בהרחבה בספר משברי ים, להרה"ג ש. א. פיש שליט"א, סימן ל"ו].

דף מ/א ניתי עשה ונדחי ל"ת

מצוות עשה של אדם אחד, דוחה מצוות לא תעשה של אדם אחר?

הנושא הבא חובק סוגיות, ואחד משרשיו נעוץ בעשר מילים בגמרתנו.

בדפיה הראשונים של מסכת יבמות עסקנו בסוגיית "עשה דוחה לא תעשה", הלא הוא הכלל הקובע כי אם הזדמנו מצוות עשה ומצוות לא תעשה למקרה אחד, והן סותרות זו את זו, אזי יקיים את מצוות העשה, מפני שמצוות לא תעשה נדחית מפניה. וכגון, ערל שמצווה למולו אך על ערלתו קיימת צרעת ואם ימולו את ערלתו נמצא קוצץ את הצרעת ועובר על איסור - ימול לפי שעשה דוחה לא תעשה.

לא יעבור אדם איסור כדי שחבירו יקיים מצווה: חבל פוסקים טענו, כי כלל זה אינו תקף אלא באותו אדם עצמו, אך לעולם לא יתכן שיעבור אדם על מצוות לא תעשה, כדי שחבירו יקיים מצוות עשה. כלומר, אין מצוות עשה של אדם אחד דוחה מצוות לא תעשה של אדם אחר.

לפני מאתיים ושמנים שנים, הוציא רבי משה אבן-חביב, הידוע בכינויו מהר"ם חביב, את ספרו תוספת יום הכיפורים, וכלל בו חידוש מהריב. רבי משה היה נכדו של בעל עין יעקב ונחשב לגאון הדור. שנים אחר כך הגה הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל בספרו ועטרו בהגהות.

רבי משה אבן-חביב טען, כי בידו הוכחה מסוגייתנו, כי במקרים מסויימים מצוות עשה של אדם אחד דוחה מצוות לא תעשה של אדם אחר!

הבה נלמד קטע קצר מגמרתנו.

בפרשת אונס מצווה התורה כי עליו לשאת את הנערה, אם היא חפצה בכך. מוטלת עליו, איפוא, מצוות עשה לשאתה. גמרתנו דנה, מה הדין אם הנערה אסורה לבוא בקהל, כגון, שהיא ממזרת, היקיים את המצווה אם לא? לכאורה, אומרת הגמרא, עליו לשאתה, שהרי מצוות עשה שיש לו לשאתה, תדחה את מצוות לא תעשה! ברם, אומרת הגמרא: "הכא אי אמרה דלא בעינא, מי איתיה לעשה כלל?!" - כאן, אם אמרה שאינה רוצה, האם יש מצוות עשה בכלל!?

מצוות עשה קלה: הרמב"ן מפרש, כי כוונת הגמרא לתרץ, שמאחר שקיום מצוות העשה תלוי ברצונה, כי רק אם היא חפצה בכך עליו לשאתה, במקרה זה אין מצוות עשה דוחה לא תעשה. הרמב"ן מגדיר מצוות עשה שכזו "עשה דקיל", עשה קל, כי חיובו אינו מוחלט אלא תלוי ברצון הזולת, ובמקרה דנן, אם היא אינה חפצה הוא אינו מצווה לשאתה. עשה שכזה אינו נדחה מפני מצוות לא תעשה.

שאינן סמיכה אלא בארץ ישראל. בעוד דפים אחדים (מ/ג) נלמד, כי היו שתי שמועות מי אמר הלכה מסויימת, האחת גרסה "רבי זירא" והאחרת "רב זירא". רש"י על אתר מבאר, כי בטרם עלתו לארץ ישראל הוא כונה "רב זירא" ולאחר עלייתו אליה כונה "רבי זירא" לפי שנסמך בה. שתי השמועות הסותרות עסקו, איפוא, בשאלה, אם אמר הלכה זו לפני שנסמך בארץ ישראל או לאחר מכן.

תעלומה זו באה אל פתרונה, אך נותרו אחרות.

איך רבי זירא למד עם אביו? מן הנתונים הבאים עולה חידה. רבי זירא עלה לארץ ישראל בתקופתו של רב יהודה, כמבואר בשלהי מסכתנו (ק"ב). רב יהודה היה בדור השני האמוראים, וביום מותו נולד רבא (קידושין ע/ב). אביו ורבא היו בני אותו גיל (זבחים סב/א). נמצא, שרבי זירא עלה לארץ ישראל עוד לפני שנולד אביו, אשר כל ימיו חי בבבל. והנה, בסוגייתנו, כמו גם במקומות אחרים בתלמוד, אנו נוכחים לדעת כי רבי זירא ואביו שוחחו והתדיינו ביניהם בדברי תורה... הא כיצד?

שני רבי זירא: יש מהמפרשים שנטו לומר, כי אביו המוזכר בסוגייתנו, אינו אביו בר הפלוגתא של רבא, אלא אביו בר רב הונא, רבו של רב יוסף, שהיה רבו של אביו הידוע (מנחת יהודה להגר"י אפשטיין בעל אפיקי יהודה). לעומת זאת, בעלי התוספות (מנחות מ/ב) נוקטים, כי שני זירא היו! האחד רבי זירא, והאחר רב זירא.

הגר"א הלוי זצ"ל מוכיח בספרו דורות הראשונים (חלק ה', ימות אמוראים פרק ל"ח) מדברי חז"ל בעשרות מקומות בתלמוד הבבלי ובתלמוד הירושלמי, כי אכן היו שני רבי זירא והוא מוסיף ומוכיח כי שניהם עלו לארץ הקודש. ברם, בעוד רבי זירא הראשון עלה כדי להשתקע בה (חולין יח/ב), רבי זירא השני ביקר בארץ ישראל ושב בבבל.

ככל הנראה רבי משה אבן-חביב נקט כשיטת הרמב"ן, או כהסברים דומים, ולפיכך הוא טען כי לפנינו הוכחה ברורה ומוצקה שמצוות עשה של אדם אחד דוחה מצוות לא תעשה של אדם אחר. שהרי היא אינה מחוייבת במצוות עשה להנשא לו, רק עליו מוטלת מצווה זו. מאידך, איסור ממזרת לבוא בקהל מוטל הן עליה והן על מי שישא אותה. כיצד, איפוא, ביקשה הגמרא שמצוות עשה שלו תדחה איסור לא תעשה המוטל עליה? הרי לנו, כי מצוות עשה שניתנה מלכתחילה **לקיום בשיתוף עם אדם אחר**, הרי לשניהם נדחית מצוות לא תעשה כדי לקיים את מצוות העשה, אף על פי שהמצווה עצמה אינה מוטלת כי אם על אחד מהם.

המעין בהגהות רבי עקיבא איגר על ספרו של רבי משה אבן-חביב, ימצא כי הוא מעיר שלפי פירושם של בעלי התוספות-ישנים בגמרתנו, אין כל ראייה, מפני שזהו גופא תירוצה של הגמרא... שאין מצוות עשה שלו דוחה איסור לא תעשה, לפי שעליה אין כל מצוות עשה, ואין עשה של אדם אחד דוחה לא תעשה של אדם אחר [ודברי הגמרא "הכא אי אמרה לא בעינא, מי איתיה לעשה כלל", הם הוכחה לכך שעליה אין מוטלת כל מצווה, שהרי אם אינה חפצה בכך, אינה נשאת לו].

דף מ/א א"ר זירא

רבי זירא - מי ומתי?

אחד האמוראים הנזכרים בתלמוד פעמים רבות הוא רבי זירא. למרות כך, פרטים אחדים על אודותיו לוקים בחוסר בהירות.

רב זירא או רבי זירא: הדבר הראשון בו מבחין לומד בעל עין חדה הוא, כי פעמים הוא מכונה "רבי זירא" ופעמים "רב זירא". אמוראי ארץ ישראל כונו **רבי**, לפי שהם נסמכו להוראה על ידי דיינים שנסמכו איש מפי איש עד משה רבינו, אך אמוראי בבבל כונו **רב**, כי לא נסמכו לפי

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו:
1-700-500-151

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

